

ארגון חסון – מתן מידע על חיסונים

על חיסונים, אוטיזם, וייקפילד, אינטרסים ואתיקה בתקשורת

ביום 04/02/2010, פרסם דר' איתי גל, כתבה ב YNET, הנושאת את הכותרת "[תרמית הקשר בין חיסונים לאוטיזם: הסוף המביש](#)". הרבה מסקנות חד משמעיות סביב שאלה מדעית ופוליטית לא פשוטה: גם תרמית, גם סוף וגם מביש. כותרת מחייבת.

מה קרה?

שבוע קודם לפרסום הכתבה, פסקה הועדה הרפואית הלאומית באנגליה (GMC) שדר' אנדרו וייקפילד נמצא כמי שפעל באופן לא הגון ומטעה¹ כלפי ילדים אותם בדק במסגרת המחקר שאותו הוביל. הועדה דנה באופן ביצוע המחקר, לא בתוכנו ומסקנותיו. פסיקה זו סימנה אבן דרך משמעותית בפרשה שהפכה להיות במרכז הדיון הציבורי סביב הקשר בין אוטיזם לחיסונים בפרט ובטיחות חיסונים בכלל גם ברמה האישית, עבור וייקפילד ומשפחתו, היה זה שיא במסכת ארוכת שנים של רדיפה, השמצות, העתקת המשפחה לארה"ב והתחלת קריירה חדשה במרפאה שעוזרת היום לילדים אוטיסטים עם הפרעות במערכת העיכול.

מה היה כתוב במחקר של וייקפילד?

המחקר אותו הוביל וייקפילד עסק בדיווח הממצאים הקליניים של תריסר ילדים שסבלו מהפרעה בספקטרום האוטיסטי אשר לה נלוותה דלקת קלה עד מתונה של המעי הגס (קוליטיס). דיווח שכזה הינו אופייני למחקר מסוג סדרת-מקרים (case-series), הבודק תופעה המשותפת למספר חולים, ובד"כ עשוי להסתיים בהעלאת השערה חדשה אשר תיבדק במחקרים נוספים, ואינו נועד למצוא מיתאם בין תרופה/חיסון למחלה או תופעה כזו או אחרת. כמו כן, המחקר כולל את המשפט הבא: "**לא הוכחנו קשר בין חיסון אדמת-חזרת-חצבת והתסמינים המתוארים... מחקרים נוספים נדרשים לבחינת תסמונת זו והקשר האפשרי שלה לחיסון**".

מה עורר את הסערה?

לאחר פרסום המחקר של וייקפילד בכתב העת Lancet, אחד מכתבי העת המדעיים המכובדים בעולם, בית החולים בו עבד וייקפילד, The Royal Free Hospital, ערך מסיבת עיתונאים בה נשאל וייקפילד האם חיסון האדמת-חזרת-חצבת קשור עם אוטיזם. בתשובתו הישירה והזהירה אמר וייקפילד שהוא היה ממליץ להפריד חיסון משולב זה לשלושה חיסונים נפרדים, עם מרווח זמן של שנה בין אחד לשני, כאמצעי זהירות, עד אשר יתבצעו המחקרים אשר יבדקו קשר אפשרי שכזה. בעקבות המלצתו זו, הורים רבים באנגליה ביקשו להפריד את החיסון הזה, אלא שממשלת אנגליה משכה מהשוק את החיסונים המופרדים והורים רבים בלית ברירה, ויתרו על החיסון המשולב. התוצאה היתה ירידה של כ 10% בשיעורי ההתחסנות שגררה עליה במקרי החצבת באנגליה. הדי הפרשה הגיעו לכל העולם וממשלות רבות נדרכו לקראת האפשרות של ירידה בשיעור ההתחסנות בחיסון זה גם אצלם.

ירידה חדה בשיעורי ההתחסנות פוגעת בשני בעלי עניין: נציגי בריאות הציבור, החוששים מעליה בתחלואה, ויצרני החיסונים, החוששים מירידה בהכנסות. מעבר לכך, גירוי עדין ביותר של העצב המגן על חשיפת הקשר האפשרי שבין חיסונים לאוטיזם עשוי להביא לתגובת שרשרת בכל העולם עם השלכות מרחיקות לכת על יצרני החיסונים ממשלות והציבור עצמו. איום שכזה מחייב מענה הולם: תלייתו של וייקפילד בכיכר העיר.

מעשה התליה

למעשה התליה חברו יחדיו כל אותם בעלי עניין, אשר קיבלו רוח גבית מאמצעי התקשורת המובילים, ובראשם איל התקשורת רופרט מרדוק, השולט באמצעות משפחתו הן על אמצעי התקשורת והן על יצרן החיסון, GlaxoSmithKline (בנו, ג'יימס מרדוק, חבר מועצת המנהלים בחברה²). לראשות ועדת הבדיקה של ה-GMC

ארגון חסון – מתן מידע על חיסונים

במקרה של ויקפילד מונה פרופ' דניס מקדוויט. מקדוויט גם ישב בוועדה המייעצת בענייני חיסונים בשעה שאישרה את חיסון האדמת-חזרת-חצבת, פלוסטריקס, כבטוח לשימוש. הוא עדין ישב בוועדה מייעצת זו בשנת 1991, כאשר השימוש בחיסון זה הופסק בכמה מדינות לאחר דיווחים רבים על תופעות לוואי קשות בשנת 2004, דחה שופט בית המשפט העליון, סר ניג'ל דיוויס, בישיבה בדלתיים סגורות, את עתירתם של קבוצת הורים לילדים אוטיסטים שהסיוע המשפטי שלהם הופסק. הפסקת הסיוע המשפטי, חודשים ספורים לפני הדיון בעניינם לאחר היערכות של כעשר שנים, מנעה מקבוצה של כאלפיים מקרים להגיע לבית המשפט. מאוחר יותר התגלה שהשופט דיוויס לא הסגיר את העובדה שאחיו היה חבר מועצת המנהלים של יצרן החיסון GlaxoSmithKline, הנתבע בפרשה. כמו כן ריצ'ארד הורטון, מנהל בכתב העת Lancet שמשך את מחקרו של ויקפילד מכתב העת השבוע, גם כן ישב באותה העת כחבר מועצת המנהלים של GlaxoSmithKline. לבסוף, לדר' סורנדרה קומאר, ראש ועדת הכשירות של ה-GMC אשר בפניה הובא המקרה של ויקפילד, קשרים כספיים עם תעשיית התרופות לרבות אחזקת מניות של GlaxoSmithKline...

אם כן, הכתובת הייתה על הקיר שמאחוריו הניעו חוטים מריונטות בכל העולם, עד למה שנראה בשבוע שעבר כשיא מעשה התליה – משיכת הדרגש מתחת לרגליו של ויקפילד.

למה עכשיו?

החלטת הוועדה בעניינו של ויקפילד השבוע, לאחר שנים של התדיינות ודחיות, איננה מקרית. בשנה האחרונה פורסמו הממצאים של השלב הראשון במחקר שנערך על קופים, ובו קבוצת קופים שקיבלו חיסונים לפי התכנית המומלצת בארה"ב מושווית לקבוצת קופים שלא קיבלה חיסונים כלל. את המחקר ערכו קבוצת מדענים מכובדים מאוניברסיטת פייטסבורג, אוניברסיטת קנטאקי, אוניברסיטת וושינגטון וכן ויקפילד, וממצאיו הראשוניים [פורסמו בכתב העת המכובד NeuroToxicology³](#). הממצאים הראו שהקופים המוחסנים נגד דלקת כבד נגיפית מסוג B בחיסון הכולל כספית סבלו פגיעות בכמה רפלקסים חיוניים להישרדות. הממצאים הסופיים של המחקר, לאחר שעקבו אחר הקופים במשך כמה שנים לפי תכנית החיסונים המומלצת, נראים מטרידים במיוחד. ערב פרסום המחקר הזה, רשויות הבריאות ויצרני החיסונים מפעילים מכבש לחצים ומניפולציות על מנת למנוע את פרסומו הרשעתו של ויקפילד בשבוע שעבר מהווה מסמר בארון הקבורה של מחקר זה.

במאמר מוסגר ראוי לציון [שמחקר אחר⁴](#), היחידי הידוע שבו נערכה השוואה בין קבוצת ילדים מחוסנים בחיסון נגד דלקת כבד נגיפית מסוג B לקבוצת ילדים שלא חוסנה בכלל, העלה אף הוא ממצאים מדאיגים לפיהם בנים מחוסנים סבלו מבעיות התפתחות שהצריכו חינוך מיוחד בשיעור של פי תשע לעומת בנים שאינם מחוסנים.

מה מספרים לישראלים?

החשש מירידה בשיעור ההתחסנות בישראל, מביא גם את נציגי משרד הבריאות, כמו במדינות אחרות, להדוף כל דיון ציבורי שמטרתו לשאול שאלות קשות, לחשוף מידע פחות מחמיא לחיסונים בציבור ואולי לגרום לכמה הורים לבקש שינויים בתכנית החיסונים עבור ילדם, או אפילו לוותר על חלק מהחיסונים. גישה זו מכתובה אסטרטגיה מאוד פסקנית ופטרונית, הממומשת בין השאר ע"י הכחשה גורפת וחד משמעית של קשר בין חיסונים לאוטיזם והתעלמות מקולות הקוראים לבחון שאלה זו בצורה מקצועית, מדעית וללא משוא פנים. העמדה לפיה הוכח באופן סופי שאין קשר בין חיסונים לאוטיזם משקפת אסטרטגיה זו. מה גם שלא ניתן לטעון דבר כזה לאור העדויות המדעיות העומדות לפנינו היום, ישנם יותר מאשר "סימני נפט" לקשר אפשרי שכזה.

פסיקת ה-GMC בשבוע שעבר אפשרה לד"ר איתי גל לעשות שירות גדול למשרד הבריאות ולחלוץ את הפקק שהיה תקוע זמן רב במקום לא נעים, החשש מירידה בשיעורי ההתחסנות, אולם בלהט הניתוח שכח גל שהוא עיתונאי. תחושת האופוריה שנפלה בחלקו של ד"ר גל, רופא מתמחה ומרצה מעת לעת על גדולתם של החיסונים, היא זו שהוציאה מידי את הכותרת הבומבסטית, ההחלטית ושגויה לכתבתו זו, כמו גם את המסקנה המופרכת הבאה: "למעשה לא קיים קשר בין החיסונים לאוטיזם".

ארגון חסון – מתן מידע על חיסונים

בכתבתו הנ"ל דר' איתי גל קובע שמחקרים רבים הפריכו את ממצאיו של וייקפילד ושלא הצליחו לשכפל את ממצאיו, כאשר ישנם מחקרים התומכים בממצאיו של וייקפילד^{5 6 7 8 9} וכן מחקרים ששיחזרו את מחקרו המקורי^{10 11 12 13}.

דר' איתי גל מדווח שהועדה קבעה כי "מחקרו רצוף בהטעיות", כאשר הועדה כלל לא בדקה את ממצאי המחקר עצמו, אלא את הדרך שבה בוצע.

דר' איתי גל אינו מספר שרשויות הבריאות באנגליה לא אפשרו להורים לקבל שלושה חיסונים מופרדים וקובע שמאמרו של וייקפילד אחראי לירידה בשיעורי ההתחסנות.

דר' איתי גל מספר על מחקרים אחרים שלכאורה הוכיחו שאין קשר בין החיסון המשולש לבין אוטיזם – הפרכה לטענה שמעולם לא נטענה ע"י וייקפילד או עמיתיו למחקר.

דר' איתי גל פנה לקבלת התייחסות מדל מיכל שטיין, מומחית למחלות זיהומיות בבי"ח וולפסון, אך "שכח" כעיתונאי להביא את הצד השני בסיפור, את דר' וייקפילד. דר' איתי גל לא פנה אליו, לא פנה לארגון חסון ואף לא התייחס [למאמרו של וייקפילד](#)¹⁴ המפורסם בעברית באתר של ארגון חסון. בו הוא מתייחס באופן מפורט לכל ההאשמות.

הגדילו לעשות במערכת YNET, ולאחר יומיים של דיונים עניינים ואינטנסיביים בין נציגי ארגון "חסון" למגיבים אחרים, בהם רופאים, מחקו באופן סלקטיבי את כל התגובות הנושאות את שמו של נציג הארגון. זה המקום לציין שהמערכת המתחרה, NRG, מסננת באופן שיטתי תגובות המגיעות מנציגי "חסון" מזה זמן.

מה בין חיסונים לאוטיזם?

לאחר שמסירים את האינטרסים והספינים, נותרת השאלה על כנה: האם החיסונים תורמים לאוטיזם?

תלוי את מי שואלים. בדומה לדר' מיכל שטיין, מרבית הרופאים יטענו שהוכח שאין שום קשר. מצד שני, בכירים באנגליה וארה"ב גורסים אחרת.

דר' פלטשר, לשעבר המדען הראשי במשרד הבריאות של בריטניה:

"סירובן של ממשלות לבדוק מהן הסיכונים [בחיסוני ה MMR לגרום לאוטיזם] כראוי עשוי להתברר כאחד הסקנדלים הגדולים ביותר בהסטוריה של הרפואה...ראיתי הצטברות מתמדת של עדויות ממדענים בכל העולם לפיהן חיסון החזרת-חצבת-אדמת גורם לנזק מוחי אצל ילדים מסויימים...ישנם אנשים בעלי עוצמה רבה בתפקידים בעלי סמכות גדולה בבריטניה ובמקומות אחרים שהימרו על המוניטין והקריירה שלהם [בציודם] בבטיחותו של חיסון ה MMR והם נכונים לעשות כמעט כל דבר על מנת להגן על עצמם"¹⁵

בין אם דר' פלטשר מציג את המצב לאשורו ובין אם לאן, מה שבטוח, העמדה של דר' ברנדין הילי, דיירקטור המכון הלאומי לבריאות (NIH) לשעבר, הסוכנות הממשלתית הגדולה ביותר האחראית על ביצוע ותמיכה במחקר רפואי בארה"ב, משקפת בצורה הנכונה ביותר את מה שניתן לומר היום על קשר שכזה על סמך המידע המדעי העומד לרשותנו:

"אני סבורה שהממשלה או פקידים מסויימים בממשלה היו פזיזים מדי לבטל את דאגתם של המשפחות [שנפגעו מאוטיזם]; מבלי לבדוק את האוכלוסיה שחלתה [באוטיזם]. אני חושבת שפקידי בריאות הציבור ביטלו את ההשערה [של קשר בין חיסונים לאוטיזם] כבלתי רציונאלית ללא מספיק מחקרים אודות גורם המחלה"¹⁶

ארגון חסון – מתן מידע על חיסונים

לעדויות התומכות בקשר אפשרי שבין החיסונים לאוטיזם מצטרפות שתי פסיקות של בית המשפט הפדרלי לפיצוי נפגעי חיסונים בארה"ב, במקרה של חנה פולינג¹⁷ ובמקרה של בילי בנקס¹⁸. המקרה של חנה פולינג סוקר בהרחבה וציין נקודת מפנה דרמטית בשאלת הקשר בין חיסונים לאוטיזם, משום העובדה שרשויות הבריאות בארה"ב, לראשונה, החזיקו בעמדה לפיה החיסון שניתן לחנה גרם לה לאוטיזם, מכיוון שסבלה מבעיה מיטוכונדריואלית קודמת.

כמה מחקרים אכן בוצעו מאז פרסום מחקרו של וייקפילד בהם ניסו החוקרים להפריך את הקשר שבין חיסון ה MMR לאוטיזם¹⁹. רובם ככולם של מחקרים אלו לוקים בניגודי אינטרסים, תכנון מחקר לקוי, מדגם בדיקה זניח בגודלו, או שאלת מחקר צרה מאד שאיננה מתקרבת לשאלה האמיתית האם יש קשר בין חיסונים לאוטיזם. מחקרים אלו, לדוגמא, התייחסו רק לחיסון אחד, ה MMR, ולא לכלל החיסונים. חיסון ה MMR ניתן לתינוק לאחר שקיבל כעשרים חיסונים אחרים. כמו כן, מחקרים אלו כלל לא בדקו קבוצת ילדים שאינם מחוסנים כלל מבחינה מדעית, לא אמור כלל להיות ויכוח על העובדה שלא ניתן להסיק ממחקרים אלו שחיסונים אינם תורמים לאוטיזם לא כל שכן מסקנה פסקנית לפיה הוכח שאין קשר בין חיסונים לאוטיזם. מצערת במיוחד העובדה שבעת מגפה בה אחד מכל מאה וחמישים ילדים לוקה באוטיזם²⁰, עיקר המשאבים מופנים לנסיונות להפריך את הפרשנות העיתונאית של מחקרו של וייקפילד, במקום לערוך את המחקר היחיד שיוכל לקשור, או להפריך, את החיסונים כגורמים לאוטיזם: מחקר שישווה בין קבוצת ילדים מחוסנים לפי התכנית המומלצת לקבוצת ילדים שאינם מחוסנים. למרות בקשות רבות בארה"ב לביצוע מחקר שכזה, רשויות הממשלה, עד כה, דחו רעיון זה על הסף.

נותר לקוות שהיוזמה של המרכז למידע על חיסונים בארה"ב, הארגון המקביל לארגון חסון בישראל, תוביל לביצוע מחקר שכזה²¹, מה שיעזור לכולנו לשחרר את הפקק.

¹ GMC FITNESS TO PRACTISE PANEL HEARING, 2733564, 28 Jan, 2010. http://www.gmc-uk.org/static/documents/content/Wakefield_Smith_Murch.pdf

² Financial Times, "James Murdoch Joins Glaxo Board", 2 Feb 2009. http://www.ft.com/cms/s/0/644f5db4-f13c-11dd-8790-0000779fd2ac.html?ncklick_check=1

³ Hewitson L, et al. Delayed acquisition of neonatal reflexes in newborn primates receiving a thimerosal-containing Hepatitis B vaccine: Influence of gestational age and birth weight, Neurotoxicology (2009), doi:10.1016/j.neuro.2009.09.008

⁴ Gallagher C, Goodman M. "Hepatitis B triple series vaccine and developmental disability in US children aged 1-9 years". Toxicological & Environmental Chemistry 2008;90(5-6):997-1008; http://www.14studies.org/pdf/hep_b.pdf

⁵ Furlano R, Anthony A, Day R, Brown A, Mc Garvey L, Thomson M, et al. "Colonic CD8 and T cell infiltration with epithelial damage in children with autism." J Pediatr 2001;138:366-72

⁶ Sabra S, Bellanti JA, Colon AR. "Ileal lymphoid hyperplasia, non-specific colitis and pervasive developmental disorder in children". The Lancet 1998;352:234-5

⁷ Torrente F., Machado N., Perez-Machado M., Furlano R., Thomson M., Davies S., Wakefield AJ, Walker-Smith JA, Murch SH. "Enteropathy with T cell infiltration and epithelial IgG deposition in autism." Molecular Psychiatry. 2002;7:375-382

- ⁸ Wakefield AJ, Anthony A, Murch SH, Thomson M, Montgomery SM, Davies S, Walker-Smith JA. "Enterocolitis in children with developmental disorder." American Journal of Gastroenterology 2000;95:2285-2295
- ⁹ Ashwood P, Anthony A, Pellicer AA, Torrente F, Wakefield AJ. "Intestinal lymphocyte populations in children with regressive autism: evidence for extensive mucosal immunopathology." Journal of Clinical Immunology, 2003;23:504-517
- ¹⁰ Gonzalez, L. et al., "Endoscopic and Histological Characteristics of the Digestive Mucosa in Autistic Children with gastro-Intestinal Symptoms". Arch Venez Pueric Pediatr, 2005;69:19-25
- ¹¹ Balzola, F., et al., "Panenteric IBD-like disease in a patient with regressive autism shown for the first time by wireless capsule enteroscopy: Another piece in the jig-saw of the gut-brain syndrome?" American Journal of Gastroenterology, 2005. 100(4): p. 979- 981
- ¹² S. Walker, K. Hepner, J. Segal, A. Krigsman "Persistent Ileal Measles Virus in a Large Cohort of Regressive Autistic Children with Ileocolitis and Lymphonodular Hyperplasia: Revisitation of an Earlier Study" (last accessed June 2007) (paper submitted for publication)
<http://web.archive.org/web/20060421193903/http://www.cevs.ucdavis.edu/Cofred/Public/Aca/WebSec.cfm?confid=238&webid=1245>
- ¹³ Balzola F et al . "Autistic enterocolitis: confirmation of a new inflammatory bowel disease in an Italian cohort of patients." Gastroenterology 2005;128(Suppl. 2);A-303
- ¹⁴ 'That Study', Autism File Magazine, October 2009. http://www.hisunim.com/articles/Andrew_Wakefield-article.pdf
- ¹⁵ MailOnline, March 22, 2006, "Former science chief : 'MMR fears coming true'
- ¹⁶ CBS News interview, May 2008. <http://www.cbsnews.com/video/watch/?id=4088138n>
- ¹⁷ <http://www.nytimes.com/2008/03/08/us/08vaccine.html>
- ¹⁸ http://big.assets.huffingtonpost.com/BANKS_CASE.pdf
- ¹⁹ <http://www.14studies.org/ranked.html>
- ²⁰ <http://www.cdc.gov/features/countingautism/>
- ²¹ <http://www.hisunim.com/meeting-vaccination.htm>